

Temps d'Escola 3

TARDOR 2017

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja

Coordinació:
Pietro Cucalón Miñana
Pepa Nogués Furió

Disseny/impressió:
Terès & Antolín

Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Editorial

El premi Desideri Lombarte 2017 que lliura el Departament de Cultura, Educació i Esports del Govern d'Aragó ha recaigut en la figura del Seminari Autònom de professors i professores de llengua catalana per a l'Aragó per "la seva inestimable contribució a la normalització de la llengua catalana a Aragó i la seva influència en l'elaboració de la normativa aragonesa en matèria lingüística".

Des de 1984, els professors que han desenvolupat la tasca de l'ensenyament d'aquesta matèria s'han reunit per coordinar els criteris pedagògics dels docents aragonesos de l'àrea de llengua catalana, han confeccionat materials i recursos adaptats a les necessitats i la realitat lingüística aragonesa. El Seminari abasta tot el professorat de llengua catalana de totes les etapes educatives i de tot el territori aragonès catalanoparlant, dels seus inicis en els anys vuitanta fins l'actualitat, contribuint a formar pedagògicament el profes-

rat de l'àrea de llengua catalana i col·laborant en la dinamització cultural d'aquesta llengua entre l'alumnat.

L'acte de lliurament del premi es va viure a la Llitera, concretament al Campell. Per als professors és un doble premi. Per un costat, un premi a la professió. Però per un altre va ser un premi a la diversitat lingüística d'Aragó.

En representació dels professors, va aplegar el premi Josep Lluís Seira, que és mestre d'Albelda. A continuació van pujar a l'escenari tots els professors que van estar presents a l'acte. Durant l'acte va actuar el cantautor de Saidí, Anton Abad, un dels músics més reconeguts de la Franja.

L'any passat, i en el primer premi Desideri Lombarte, la DGA va distingir Artur Quintana i José Bada, dues personalitats que representen el treball que s'ha fet a Aragó per les llengües, un des de la política i l'altre des de la cultura.

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? Lo càntir

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar "lo càntir" a cadascuna de les seues localitats i també com ho diuen a casa seua.

A la comarca del Matarranya

Cantrella a Beseit, Fondespatla, Fòrnols, Ràfels, Pena-roja, Valljunquera.

Reixat si és blanc i marraixa si és fosc a Calaceit.

Pitxera a La Freixneda, Massalió, la Portellada, Vall-de-roures i Valljunquera.

Xorrillo a Fondespatla, Mont-roig, Pena-roja i Torredarques.

Marraixo o cantell a la Vall de Tormo.

Barrala a Queretes.

Marraixa a Lledó.

A la comarca de la Llitera

Gerra a Castellonroi.

A la comarca del Baix Aragó-Casp

Pitxell a Faió.

Xorro a Maella.

A la comarca del Baix Aragó

Canterella a Aiguaviva de Bergantes.

Xorrillo a la Ginebrosa i la Sorollera.

Cantrella a la Codonyera.

A la comarca del Baix Cinca

Silló o Sillonet a Albelda i Torrent de Cinca.

Barral a Fraga.

Argoleta a Mequinensa.

A la comarca de la Ribagorça

Silló a Estopanyà.

Al País Valencià i Catalunya

Cantereta a La Granja.

Reixat a Horta de Sant Joan.

Barrala a Arnes.

Barral a la Tolodella.

Xurumbel a Morella i Sorita.

Cantrella a Morella.

Marraixo a Benicarló i Càlig.

REPTE PER AL PROPER TEMPS D'ESCOLA

Us proposem que ens digueu com anomenau l'**oreneta** al vostre poble

Escriuiu-nos a tempsdescola@gmail.com

Miniprojectes

La dita dita

Els alumnes del CRA La Llitera des de 1r fins a 6è de primària (79 alumnes) i amb motiu de la celebració del Dia Internacional de la Llengua Materna, van buscar i es van aprendre de memòria 2 dites o refranys per poder-los dir a les sessions de l'àrea de català a manera de contrasenya i explicar el seu significat als companys. El recull fet pels 4 pobles del CRA és molt ampli i es podrà consultar a la nostra web. Aquí una mostra:

AULES D'ALBELDA

Panses, nous i figues són molt amigues.
La mongeta de Monriu "lego" plora "lego" riu.
A la vora del riu, no facis niu.
Pel gener floreix l'ametller.
Per Nadal, un pas de gall.
Quan la candelera plora, l'hivern ja és fora.
El bolet i el moixernó a l'octubre són lo millor.
Si tens gana menja't la cama, si tens fred arrima't a la paret.

AULA D'ALCAMPSELL

Per Nadal, cada ovella al seu corral.
S'atrapa abans a un mentider que a un coix.
A l'abril cada gota val per mil.
Pel mal de cap "aplana" el pap.
Aire, sol i llimona, poca feina al metge dona.
Per Nadal, un pas de pardal.
A gat vell, gateta tendra.
Si la candelera plora, de l'hivern ja som fora.
Per Nadal, fica el porc en sal.

AULES DE CASTELLONROI

Aigua, sol i llimona poca feina al metge dona.
A bèstia grossa, morral gros.
En les enfermetats, es veuen les amistats.
Els amors passen, els amics queden.
Cel rogent, pluja o vent.
Qui no vulgui pols, que no vagi a l'era.
Abril mullat, bo pel blat.
Quan la lluna surt tapada, forta ventada
Una llar amb bona brasa, manté l'amo dins de casa.

Raconet poètic

Poesia

Poesia una paraula senzilla
plena de passió i fantasia
esperança i il·lusió
imaginant algun dia
perquè no a un món millor

Poesia una paraula senzilla
sis lletres amb harmonia
evocant dolços records
enyorança i melangia
i perquè no amargues tristors

Poesia una paraula senzilla
Sons que gaudeixen d'una rima
versos que parlen d'amors
carregats de somnis i vida
i perquè no de cors trencats i dolors.

Poesia una paraula senzilla
una lletra compartida
un rebrot de sentiments
de camins oberts a la vida
i perquè no de fulls plens de laments

Alba Garreta Lledós (Albelda)
Mestra del CRA La Llitera

AULES D'ESTOPANYÀ

A la taula i al llit al primer crit.
Qui canta a la taula i xiula al llit,
no té el seny ben complit.
Per Nadal, cada ovella al seu corral.
Qui gemega, ja ha rebut.
Qui temps vol viure, de tot s'ha de riure .
A la boca tancada no entren mosques.
Si per l'agost se senten trons,
ràims bons.
De mica en mica s'omple la pica

Experiències escolars

Al **CEIP San Juan Bautista de Saidí** va tindre lloc la celebració de la **I MONADA**. Per tal d'apropar les tradicions a petits i joves, les iaies van explicar com es feia abans "El coc amb ou", com els padrins el regalaven als fillols i filloles, com ha anat evolucionant aquest pastís típic del dia de Pasqua. Els alumnes, organitzats en grups internivelars d'infantil a segon d'ESO, van guarnir 20 Mones de Pasqua, amb la col·laboració dels mestres i mares. Crema de cacau, melmelada, ous de xocolata, cireres, i fideus i plomes de colors! Quin goig de veure.

XIV Concurs Escolar de Lectura en Públic de les Biblioteques Escolars d'Aragó celebrat a l'abril en el CEIP Joaquín Costa de Saragossa amb la participació dels CEIPs. Fraga III-María Moliner i San José de Calasanz de Fraga i l'IES Ramón J. Sender en la modalitat de llengua catalana. La presentació va ser a càrrec dels alumnes de l'IES Ramón J. Sender de Fraga. Es va llegir *Memòries d'una desmemoriada mula vella* de Desideri Lombarte i *El cafè de la Granota* de Jesús Moncada.

Participació al **Cantania 2016-17 del CEIP San José de Calasanz de Fraga** al juny a l'auditori de Barcelona. La cantata **La nit dels malsons** conta la història d'en Lluç, un nen molt poruc que marxa de colònies i no està segur si aguantarà tots els dies. Hi ha una guardiana que el va emportant d'un somni a un altre per demostrar-li que tots tenim por a alguna cosa i es important per la nostra vida. L'activitat va comptar amb més de 700 alumnes participants i més de 2000 espectadors.

Setmana Cultural de l'EOI Ignacio Luzán de Monzón

Els alumnes de català de l'Escola Oficial d'Idiomes Ignacio Luzán van preparar l'activitat **Vine a jugar amb els cinc sentits** dintre de la Setmana Cultural per mostrar a tots els alumnes del centre la cultura catalana a través de jocs.

Es van fer raconets dedicats a la gastronomia, autors aragonesos de llengua catalana, festes populars, artesanía (fabricació de sabó casolà) i jocs tradicionals.

Opinió

Què és la felicitat?

La felicitat és una emoció
que a cadascú ens fa sentir millor.
No la sabem explicar,
perquè cada un l'ha de buscar.

Si no tenim diners,
igual podem jugar,
disfressats d'arquers
a tots junts cantar.
Si treballes de barber
i la felicitat no et ve
crida'm del carrer
i ens ho passarem molt bé.

Si fa molt fred
i t'agrada el caloret,
arrimat al raconet
i encén un bon foguet.

Si t'agraden les festes
fica't a treballar
prepara'n una de bona
i tots a disfrutar

Ma Pilar Serres
(Arenys de Lledó)
2n ESO de l'IES Matarraña

Microarquitectura

L'ermita de Sant Miquel de la Portellada

L'ermita de Sant Miquel de la Portellada se situa dalt d'una serra a la vora del poble. És un edifici petit d'estil barroc del segle XVIII que es va construir per albergar este sant. Consta d'una ermita i la casa de l'ermità annexa. L'ermita és d'una sola nau de planta regular i volta de mig canó. La casa de l'ermità té dos plantes.

Durant l'epidèmia de còlera al 1885 va servir d'hospital per a tenir en quarantena la gent malalta. Els veïns del poble els portaven aliments però els els deixaven a mig camí per evitar contagiar-se.

L'ermità que vivia a la casa de l'Ermità s'en-carregava de tocar la campana per donar les hores: tocava quatre voltes al dia: al matí, a la parada del migdia a les dotze i a les tres i quan se feie de nit perquè les ànimes perdudes pugueren tornar al poble.

Al camí de l'ermita es troba lo Calvari amb

el *Via Crucis* que es fa el Divendres Sant. Segons la Joaquina de casa el Roig de la Portellada antigament pujaven a fer el *Via Crucis* tots els diumenges durant el període de Quaresma i anaven també tots els xiquets i xiquetes.

Alba Godes
3r d'ESO de l'IES Matarraña

Centres aragonesos on s'ensenya català

CRA Ribagorza Oriental
Benavarrí, Tolba, Areny de Noguera, Montanui

GRAUS (Ribagorça)
IES Baltasar Gracián,
a l'Aula de Benavarrí

CRA La Litera
Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)
El Torricó, Algaió, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)
CEIP San Miguel • IES La Llitera

SAIDÍ (Baix Cinca)
CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca
Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot

FRAGA (Baix Cinca)
CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • CEIP María Moliner • CEIP Litera (barri Litera) • IES Ramón J. Sender • IES Bajo Cinca

MEQUINENSA (Baix Cinca)
SIES Mequinensa • CEIP Mª Quintana

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)
CEIP Ntr.^a Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)
Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)
CEIP Virgen Del Portal • SIES de Maella

CRA Matarraña (Matarranya)
Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)
Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA La Fresneda (Matarranya)
La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera.

VALL-DE-ROURES (Matarranya)
CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)
Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)
Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán
(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de l'EOI Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter Zaragoza II (Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)

Important: Si feu activitats que voleu que publiquem en aquest suplement o en la web de tempsdefranja.org, envia'ns la teua experiència a tempsdescola@gmail.com